

ONDERWIJS EN INKOMENSPOSITIE VAN JONGEREN

INFO

Een advies van Denktank-Y over de problemen en oplossingen voor het onderwijs en de inkomenspositie van jongeren tijdens en na de coronacrisis.

Voorwoord

‘Hoe solidair ben je met jongeren als je de economie en het onderwijs op een waakvlam zet, en zo een generatie opzadelt met schulden en een slechtere persoonlijke ontwikkeling?’

Emeritus-hoogleraar psychiatrie Frank Koerselman.

Beste generatiegenoot en minister-president,

Corona raakt de jonge generaties onmiskenbaar. Het raakt ons in het dagelijks leven, in de klas, op het werk. De nasleep van corona zullen we nog lang voelen. Geen generatie mag verloren gaan. Daarom is het cruciaal dat jongeren hierover meepraten, tot aan het hoogste niveau. Dat is de grote verantwoordelijkheid die Coalitie-Y voelt.

Coalitie-Y bestaat uit een startmotor van jongerenorganisaties. Maar volgens ons mag het niet blijven bij de jongeren die al georganiseerd zijn. Daarom spraken we de afgelopen weken honderden jongeren, van individuele jongeren tot aan schoolklassen en van lokale jeugdleden tot aan jongeren met een beperking. Zij brachten hun ideeën in voor een betere samenleving. Deze ideeën voegden wij samen met de expertise van onze jongerenorganisaties. Twee thema's staan in dit advies centraal: onderwijs en arbeidsmarkt. Deze thema's zijn urgent en vragen om snelle actie. Daartoe hebben we verschillende adviezen opgesteld. Op een later moment brengen we advies uit over andere thema's, zoals de woningmarkt en het klimaat.

Op zowel onderwijs als inkomenspositie zijn al langere tijd ideeën geformuleerd door bijvoorbeeld het SER-jongerenplatform of jongerenorganisaties. Met de huidige coronacrisis en de economische crisis in het vizier hebben de ideeën als antwoord op de problemen binnen de thema's onderwijs en inkomenspositie niet alleen meer urgentie gekregen, maar ook een extra dimensie. Op beide thema's maken we ontwikkelingen mee die we nog nooit eerder hebben gezien. Dat vraagt om nieuwe, innovatieve en frisse ideeën vanuit die jeugd die wij in dit stuk verzameld hebben, waar de overheid dringend mee aan de slag zou moeten gaan. Niet alleen voor de jonge generaties, maar voor heel Nederland. Een gebrek aan onderwijskansen of instroom op de arbeidsmarkt kunnen grote negatieve gevolgen hebben voor de democratie, (kennis)economie en de samenleving.

Voor onderwijs geldt dat er grote vragen beantwoord moeten worden rondom de situatie na de zomervakantie. Wij geven een aanzet tot de beantwoording van deze vragen en komen tot de conclusie dat er oplossingen zijn die door zowel scholieren, als door mbo'ers, hbo'ers en wo'ers worden aangedragen. Een voorbeeld hiervan is het betrekken van scholieren en studenten bij de invulling van het onderwijs en het lesprogramma om deze aan te laten sluiten op de lessen van de coronacrisis. Ook op de arbeidsmarkt zijn er zorgen die urgent zijn en zowel generatie Y als generatie Z raken. Voorbeelden hiervan zijn de toereikendheid van de flexregelingen en de gedeelde zorgen over de mogelijke jeugdwerkloosheid in het verschiet als gevolg van de economische crisis.

Jongeren mogen niet de dupe worden van de coronacrisis. Dat dreigt wel te gebeuren door de opeenstapeling van ongewenst beleid. Daarom verdienen zij extra aandacht en middelen vanuit het kabinet. Wij verwachten dat het kabinet deze oproep serieus neemt, net als de aangedragen ideeën. Niet alleen ten behoeve van de huidige generaties jongeren, maar ook voor de toekomstige.

Graag hadden we dit advies voorzien van een tekst over primair en speciaal onderwijs. Echter is er nog geen structurele, gedegen en gelegitimeerde vertegenwoordiger voor deze leerlingen. Wij roepen het kabinet op om werk te gaan maken van facilitering van zo'n organisatie.

Namens alle jongeren en jongerenpartijen die dit advies tot stand hebben laten komen,

Coalitie-Y

Advies voortgezet onderwijs

Achtergrond

Er zijn veel besluiten gemaakt die (toekomstige) middelbare scholieren hebben geraakt de afgelopen tijd; van de scholensluiting tot het schrappen van de eindtoets en de eindexamens dit jaar. Scholieren hebben stagnaties ervaren in hun leerontwikkeling (zowel in de basisvakken als in vakken zoals kunst en sport), ze hebben een gebrek aan perspectief (gehad) en hun motivatie en sociale leven hebben vaak geleden onder het afstandsonderwijs, zeker onder de al kwetsbare scholieren. Tegelijkertijd hebben zij ook nieuwe ervaringen opgedaan, het leren omgaan met zelfstandigheid, met minder afleiding en een nieuwe vorm van onderwijs. Iets wat door de meesten als minder prettig is ervaren, maar voor sommige juist als beter. Onzekerheid blijft bestaan over de toekomst, maar ook mogelijkheden en kansen om als onderwijs nog sterker uit deze coronacrisis te komen.

Probleemanalyse

Leerlingen hebben volwaardig onderwijs zien wegvallen, ze hebben (kansen)ongelijkheid tussen scholen en scholieren zien toenemen en vele toetsen en schoolexamens waar zij op hadden gerekend zijn uitgesteld. De voorexamenklassen maken zich zorgen over hun examens en de selectie van hun vervolgopleiding, de aankomende brugklassers over de juistheid van hun niveau en er is een aanzienlijke roep van scholieren om het onderwijs beter in te richten dan voor de crisis.

Oplossingen

Examenkandidaten van volgend jaar worden gemotiveerd en gerustgesteld wanneer zij vroegtijdig een extra herkansing voor hun centraal- en praktijkexamen krijgen toegekend, als erkenning voor hun lastige tijd in de voorexamenklas. Om eerlijke kansen te geven aan deze groep scholieren, zouden de vervolgopleidingen ook minder moeten kijken naar de cijfers die door scholieren behaald zijn in de voorexamenklas. Kanselijkheid kan ook bevorderd worden, in de context van het wegvallen van de eindtoets dit jaar en de verschillende overgangsnormen, door een landelijke niveauverbetertoets mogelijk te maken voor de brugklassers van komend schooljaar. Deze zal tijdig aangeboden moeten worden, zodat brugklassers die op het onjuiste niveau zitten al vroeg de kans krijgen om op een laagdrempelige manier door te stromen. Er is veel in de wereld veranderd door de coronacrisis en daarom zouden scholieren ook invloed moeten hebben op het curriculum om de lesinhoud mee te veranderen, zij willen bijvoorbeeld meer aandacht voor mentale weerbaarheid. Voor de toekomst zal fysiek onderwijs altijd de basis zijn, maar digitaal afstandsonderwijs kan op enkele onderdelen een mooie toevoeging zijn. Scholen moeten daarom de ruimte krijgen om deze kans te benutten. Wel is dan van belang dat iedere scholier toegang heeft tot digitale middelen, een innovatie in de Wet Gratis Schoolboeken zou dat moeten garanderen voor de toekomst.

Advies

- Voorexamenklassen worden gecompenseerd voor hun leerschade door middel van een extra herkansing voor het centraal- en praktijkexamen en doordat vervolgstudies volgend jaar niet alleen kijken naar de cijfers van de voorexamenklassen.
- Er wordt een objectieve niveauverbetertoets mogelijk gemaakt voor brugklassers begin volgend schooljaar, zodat zij alsnog eenvoudig kunnen doorstromen bij een onjuist advies.
- Leerlingen krijgen meer invloed op het (school)curriculum en het onderwijs na de coronacrisis om deze toekomstbestendig te maken en deze aan te laten sluiten op de lessen van de coronacrisis. Dit kan alleen gebeuren als scholen ook de ruimte, de investeringen en de verantwoordelijkheid hiervoor krijgen.
- De Wet Gratis Schoolboeken wordt geïnnoveerd naar ook digitale middelen en methodes, zodat ook leerlingen uit lagere sociale milieus verzekerd zijn en blijven van toegankelijk onderwijs.

Advies hoger onderwijs

Achtergrond

Als gevolg van de door het kabinet opgestelde corona maatregelen, is het fysieke hoger onderwijs stilgelegd. Het gebrek aan fysiek onderwijs is deels opgevangen door onderwijs op afstand, maar dit blijkt niet voor iedereen een werkzame situatie te zijn. Er is zowel vanuit studenten als vanuit de onderwijsinstellingen een grote vraag naar meer fysiek onderwijs, zeker nu er in veel andere delen van de maatschappij steeds verdere versoepelingen doorgevoerd worden.

Probleemanalyse

Onderwijs op afstand brengt veel problemen met zich mee voor studenten; niet alleen op het gebied van onderwijskwaliteit, maar ook op het gebied van mentaal welzijn en sociale binding lopen zij tegen veel obstakels aan. Dit alles zorgt voor grote studievertraging en onzekerheden over de toekomst, niet alleen voor de korte maar zeker ook voor de lange termijn. Zo blijkt uit onderzoek van ResearchNed dat het aantal studenten met een studieachterstand in ieder geval met 54.000 is gestegen en deze getallen zullen, zeker als er geen extra inspanningen worden verricht om verdere vertraging tegen te gaan, aanzienlijk oplopen. Een groot overkoepelend thema is de inkomenspositie van jongeren in het hoger onderwijs, een maand studievertraging kost studenten bijvoorbeeld al snel duizend euro. Hiermee veroorzaken de gevolgen van corona en daardoor uitgelopen studies financiële spanningen en daarmee zorgen bij studenten, een groep die voor de crisis al te kampen had met grote leningen om te kunnen studeren.

Oplossingen

Jongeren zijn ontevreden over de manier waarop onderwijs momenteel op afstand gegeven worden, maar zien in de huidige situatie ook kansen tot het verbeteren van het onderwijsstelsel. Een groot deel van de aangedragen oplossingen hebben te maken met de financiële positie van studenten, zowel direct door de coronacrisis veroorzaakt als in de algemene zin. Met betrekking tot de invulling van het onderwijs is de behoefte aan fysiek onderwijs erg groot, maar onderwijs op afstand biedt ook kansen die we moeten benutten. Bijvoorbeeld voor de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor bijvoorbeeld studenten met een functiebeperking of innovaties binnen digitalisering die goed blijken te werken.

Advies

- Het fysiek onderwijs moet waar mogelijk en noodzakelijk hervat worden om zo veel mogelijk studievertraging te voorkomen, het kabinet ondersteunt hierbij de onderwijsinstellingen om tot creatieve oplossingen te komen. Bij de invulling van het 1,5 meter onderwijs worden jongeren actief betrokken, via de medezeggenschapsorganen.
- Het online aangeboden onderwijs moet verbeterd worden, door te investeren in digitale lesmethodes, privacy en toetsing en daarbij de kwaliteit van digitaal onderwijs mee te nemen in toetsingskaders van de algemene onderwijskwaliteit.
- Studenten krijgen een effectieve en eerlijke financiële tegemoetkoming om de nadelige gevolgen van corona-gerelateerde studievertraging op te vangen. Deze regeling is in lijn met de bestaande regeling voor afgestudeerden en geldt voor alle studenten die vertraging oplopen als gevolg van de coronacrisis.
- Kom studenten tegemoet in de extra leenfaciliteit die zij als gevolg van de coronacrisis hebben gebruikt, met een korting op dit deel van hun lening.

Advies middelbaar beroepsonderwijs

Achtergrond

De aanwezigheid van beroepspraktijkvorming (stage) en een praktisch ingestoken curriculum staat centraal in de onderwijsvorm van het mbo. Door de coronacrisis is het vinden (en voortzetten) van een stageplek sterk bemoeilijkt en is vrijwel al het fysieke mbo-onderwijs stilgelegd en in digitale vorm voortgezet. Digitaal onderwijs sluit in veel gevallen niet op de juiste manier aan op de wensen en behoeften van een mbo-student. Hierdoor komt de kwaliteit van het mbo-onderwijs eronder te lijden en ontstaan er zorgen over de waarde van het diploma op de lange termijn.

Probleemanalyse

In 2020 hebben ruim 260.000 studenten de tweejaarlijkse JOB-monitor ingevuld. Uit deze monitor blijkt dat 68% van de studenten een positief totaaloordeel geeft aan hun stagebedrijf. Echter moeten studenten daarvoor wél eerst een stageplek kunnen vinden. Stichting Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) meldt dat mbo-scholen in schooljaar 2019-2020 te kampen hebben met een tekort van minstens 21.425 stages en leerbanen, een trend die op dit moment enkel stijgend lijkt te zijn.

De (concrete) oorzaak voor die stijgende lijn is momenteel in uitwerking. De SBB concludeert op basis van 17% van de gegevens, dat er een tekort is van 12.500 stageplekken wordt verwacht in schooljaar 2020-2021. Mocht deze trend zich doorzetten lopen de tekorten op tot meer dan 73.500 stageplekken in schooljaar 2020-2021. In deze casus is het bewustzijn van de noodzaak van beroepspraktijkvorming dan ook extra belangrijk. Beroepspraktijkvorming in het mbo is namelijk niet enkel nuttig voor het leerproces van de student, maar ook noodzakelijk voor het continuïteit van de 'ruggengraat' in onze arbeidsmarkt. Hierin speelt het proces van vroegtijdige en vertrouwde binding tussen student en bedrijf tijdens een stage een grote rol.

Uit een enquête waarin 1323 mbo-studenten door JOB bevestigd zijn over het onderwijs op afstand blijkt dat het gros van de studenten negatief is over de onduidelijkheid van hun werkzaamheden en de verminderde onderwijskwaliteit.

Oplossingen

Uit de respons van mbo-studenten en de denktank-Y jongeren valt op te maken dat zij vóór de coronacrisis positief waren over hetgeen dat zij hebben geleerd en de begeleiding die hen geboden werd vanuit het leerbedrijf. Een tevredenheidsmeting tijdens de coronacrisis ontbreekt. Echter heeft het begrip 'stagebegeleiding' twee kanten van het verhaal. Zo blijkt uit de JOB-monitor dat maar 1/3 positief is over de mate waarin de mbo-instelling haar studenten voorbereid op de beroepspraktijkvorming. Een resultaat dat vóór de coronacrisis nog op de 'dit komt later wel' stapel gegooid kon worden, maar nu een keerpunt kan zijn in het vinden van een stageplek het komend schooljaar.

De meningen van mbo-studenten bewijzen het volgende op het gebied van beroepspraktijkvorming in het mbo: aan de ene kant zien we dat er veel onzekerheid onder studenten heerst over het (tijdig) vinden van een stageplek in schooljaar 2020-2021, en dat de SBB inmiddels beangstigende cijfers op het gebied van bpv-beschikbaarheid heeft gepubliceerd die deze angst bevestigen. Aan de andere kant zien we dat studenten vóór de coronacrisis al kritisch waren over de voorbereidingen die de school treft op het vinden van een stageplek. Het feit dat studenten nu zekerheid missen en hierdoor weinig perspectief hebben, versterkt de urgentie voor passende ondersteuning van de mbo-instellingen op het gebied van stagevoorbereiding.

Op het gebied van afstandsonderwijs heeft het mbo tot aan de coronacrisis altijd in de 'kinderschoenen' gestaan. De plotse omschakeling naar het verplichte afstandsonderwijs heeft ervoor gezorgd dat de kwaliteit van de lessen niet meer gegarandeerd kunnen worden en dat de onderwijskwaliteit eronder lijdt. Studenten geven aan dat er geen online lessen gegeven moeten worden om simpelweg tijd op te vullen en dat zij in meerdere mate te maken krijgen met meer huiswerk dan voorheen. Ook valt op dat studenten veel waarde hechten aan docenten die in gesprek gaan met studenten over de invulling van het lesprogramma, iets dat een positieve uitkomst kan bieden als het gaat om een kwalitatief goede invulling

van afstandsonderwijs. Tenslotte hebben medezeggenschapsraden in veel gevallen een goed overzicht op de situatie en de concrete effecten op de onderwijskwaliteit, vanuit die positie kunnen zij onder andere adviezen geven over de invulling van afstandsonderwijs en het behoud van de onderwijskwaliteit in dit proces.

Advies

- Behoud het minimum aantal stageplekken dat nodig is om alle BOL en BBL studenten een stageplek te kunnen garanderen en creëer mogelijkheden voor studenten om hun bpv opdrachten af te ronden op de mbo-instelling. Ontwikkel daarnaast een richtlijn voor stagebegeleiders om studenten beter voor te bereiden op het vinden van een stageplek.
- Betrek studenten actief bij de invulling van het afstandsonderwijs en bied de medezeggenschapsraden de mogelijkheid hier invloed op uit te oefenen.
- Compenseer studenten die te kampen hebben met studievertraging - veroorzaakt door de coronacrisis - op financiële wijze bij de doorstroom naar het vervolgonderwijs of uitstroom naar de arbeidsmarkt. Hanteer deze regeling tevens voor studenten die wegens de coronacrisis geen stagevergoedingen hebben kunnen ontvangen en tegelijkertijd geen vervangende bijbaan hebben kunnen vinden.

Advies arbeidsmarkt

Achtergrond

In een viertal scenario's voorspelt het CPB een werkloosheidspercentage dat in het gunstigste geval oploopt van 3,4% in 2019 tot 4,9 in 2021 en in het zwartste scenario tot 9,5%. Het is een economische wetmatigheid dat de jeugdwerkloosheid het dubbele van de algemene werkloosheid betreft. Dat betekent dat in 2021, in het gunstigste geval 1 op de 10 jongeren en in meest ongunstige geval zelfs 1 op de 5 jongeren werkloos is. Dat de positie van jongeren op de arbeidsmarkt al kwetsbaar was, onder andere door de hoge mate van flexibilisering, mag geen verrassing heten. De klappen op de arbeidsmarkt komen het snelst terecht bij hen die al een kwetsbare positie hebben: jongeren, met name ook jongeren met een biculturele achtergrond of arbeidsbeperking.

Probleemanalyse

Binnen de jongeren zijn verschillende (kwetsbare) groepen te herkennen die eigen risico's kennen bij een oplopende jeugdwerkloosheid. Uiteraard bestaat er overlap tussen de verschillende groepen:

- Niet-uitkeringsgerechtigden (jongeren zonder werk, opleiding en vaak geen uitkering)
- Voortijdig schoolverlaters (VSV)
- Jongeren in flex- en zzp-contracten
- Studenten en jongeren in zorgtrajecten (mentale beperking of psychologisch kwetsbaar door verslaving, gebrek aan weerbaarheid en compensatiedrang)
- Jongeren met gebrekkige financiële opvoeding of financieel vangnet vanuit huis.
- Studenten (nog op school)
- Jongeren met een onzeker contract

Een oplopende jeugdwerkloosheid heeft voor al deze groepen op eigen wijze effect op werk, inkomen, de mogelijkheid tot scholing of ontwikkeling, financiële situatie (betalingsproblemen en/of schulden) en mentale/psychische gesteldheid. Voor jongeren, die over het algemeen bij al deze factoren relatief kwetsbaar zijn ten opzichte van oudere werknemers, heeft jeugdwerkloosheid vaak een blijvende impact op carrièrekansen, inkomenspositie en levensgeluk. Deze effecten verergeren naarmate de periode van werkloosheid langer aanhoudt.

Oplossingen

Het doel is de stijging van de jeugdwerkloosheid zoveel mogelijk te voorkomen en de maatschappelijke en persoonlijke effecten van jeugdwerkloosheid te beperken. Daarvoor is een breed Aanvalsplan jeugdwerkloosheid benodigd wat zich richt op het verbeteren van de inkomenspositie van jongeren, het ondersteunen van jongeren bij baanverlies en speciaal aandacht heeft voor de kwetsbare groepen in onze samenleving. Het onderstaande advies formuleert vanuit ideeën van jongeren zelf, gesteund door wetenschappelijke studies en ervaringen van eerdere Teams Aanpak Jeugdwerkloosheid, een invulling van een dergelijke brede aanpak.

Advies

- Nationaal programma: ontwikkel samen met jongerenvakbonden een nieuwe aanpak jeugdwerkloosheid met nadrukkelijk aandacht voor de positie van kwetsbare jongeren.
- WW-rechten: maak mogelijk dat jongeren recht hebben op minimaal 6 maanden WW.
- TOFA-regeling: verleng de regeling tot 1 januari 2021 en verlaag de drempelwaarde naar 300 euro per maand.
- Minimumloon: verhoog versneld de minimumjeugdlonen en verlaag de leeftijd van het volwassenloon naar 18 jaar.
- Schulden: maak de dienstverlening op het gebied van schuldhulpverlening laagdrempelig en toegankelijke voor alle jongeren.

Verantwoording

Voor dit advies is actief input opgehaald bij de volgende jongerenpartijen en -initiatieven: Young Colfield, Stichting LOKAAL, Young 010, Enactus Nederland, SPS-NIP, WALHALLAB, Young Amsterdam, UNICEF, Fridays for Future Nederland, Jongerenraad Overijssel, CDA-jongeren, ROOD, Jonge Socialisten, Jonge Democraten, DWARS, JOVD, KNVB Jeugdraad, Studenten voor Morgen, Elance Academy, Stichting TMI Academy, AIESEC, Stichting Divers & Jong, Thuis in Nederland, CJP, STIP Studentenplatform, Young4Waard, VerduurSamen, ACT2gether, Spirit U-2B Heard! Utrecht, Jeugdplatform Amsterdam, Jongeren Netwerk Limburg (JNL), Jongerenraad Venlo en Impacter Zwolle. Ook zijn er een kleine 1000 ideeën over tal van thema's binnengekomen via Denktank-Y. Ten slotte zijn vele duizenden jongeren bekend geraakt met de aanwezigheid van Denktank-Y vanwege alle media-aandacht.

Door zoveel mogelijk jongeren(organisaties) te horen, proberen we onze adviezen zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de wensen en ideeën van alle jongeren in Nederland. Dit doen we zowel passief door formulieren open te stellen, als actief door partijen te benaderen en online inspiratiesessies te organiseren. Gezien onze focus in dit advies op onderwijs & inkomenspositie is komen te liggen, hebben we veel van de door jongeren(organisaties) aangedragen urgente ideeën aan het voetlicht kunnen brengen. Echter zijn er vele onderwerpen, thema's of specifieke doelgroepen die middels dit advies nog niet gehoord zijn, omdat zij bijvoorbeeld ideeën hebben over andere thema's dan onderwijs en inkomenspositie. Wij zullen er met Denktank-Y werk van maken om deze geluiden in toekomstige adviezen aan bod te laten komen.

Coalitie-Y is een samenwerking van Tim Hofman, NJR, CNV Jongeren, LSVb, JOB MBO, ISO, Perspectief, LAKS, Jonge Klimaatbeweging, FNV Young & United en KEK. Samen vertegenwoordigen zij miljoenen jongeren in Nederland.